

До реєстр. № 15369 від 30.06.2026

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин (далі – Комітет) на своєму засіданні, проведеному 4 серпня 2026 року (протокол № 151), розглянув проект Закону України про внесення змін до статті 3 Закону України "Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою" щодо неприпустимості виправдовування, заперечення та пропагування депортації, реєстр. № 15369 від 30.06.2026, поданий народним депутатом України Джемілевим М. та іншими народними депутатами України (далі – законопроект).

Відповідно до пояснювальної записки метою проекту Закону є посилення державної політики у сфері відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою, шляхом законодавчого закріплення принципу неприпустимості будь-яких форм підтримки, виправдовування чи заперечення депортації, а також дискримінації осіб, які належать до депортованих груп.

Для досягнення поставленої мети законопроектом пропонується доповнити статтю 3 Закону України «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою» новою частиною такого змісту:

«Україна засуджує та не допускає виправдовування або заперечення депортації, використання депортації як методу державної політики та публічних закликів до депортації, а також будь-якої дискримінації за ознакою належності особи до депортованої групи».

Комітет Верховної Ради України з питань свободи слова ухвалив наступне рішення: запропонувати Комітету рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду законопроекту в першому читанні прийняти його за основу.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) висловлює до законопроекту деякі зауваження. Зокрема, у висновку ГНЕУ вказується, що положення проекту має декларативний характер. Звертає увагу, що із запропонованого в проекті формулювання не випливає, ким конкретно і в якій спосіб забезпечуватиметься реалізація даного припису. Також

у висновку зазначається, що на членів депортованої групи поширюються механізми захисту, передбачені Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», у зв'язку з чим немає об'єктивної потреби у включенні до тексту Закону декларативного положення про засудження та недопущення *«будь-якої дискримінації за ознакою належності особи до депортованої групи»*. Крім того, ГНЕУ наголошує, що оперування в тексті законів такою категорією як *«виправдовування депортації»* (яке є оціночним поняттям і має суб'єктивний характер) є неприйнятним для нормативно-правових актів та ускладнюватиме їх застосування.

Міністерство фінансів України, в межах своєї компетенції, зауважень до законопроекту не має.

На засіданні Комітету представником Міністерства закордонних справ України висловлено концептуальні зауваження щодо окремих формулювань проекту Закону.

Під час обговорення законопроекту народні депутати України – члени Комітету звернули увагу на наступне:

1. Закон України «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою» (далі – Закон), до якого пропонується внести відповідні зміни, має чітко визначений предмет свого правового регулювання. Згідно зі статтею 1 цього Закону під терміном «депортація» у ньому розуміється *«насильницьке переселення народів, національних меншин та осіб за національною ознакою з місць їх постійного проживання на підставі рішень, прийнятих органами влади колишнього СРСР, союзних республік, Польської Республіки, у тому числі на підставі міжнародних договорів СРСР/УРСР з Польською Республікою у період 1944-1951 років»*. Тобто Закон регулює питання щодо відновлення прав осіб, які постраждали внаслідок конкретних історичних подій, які вже відбулися, а не встановлює загальні засади державної політики щодо депортації як загального поняття. Водночас проектом, зокрема, пропонується доповнити статтю 3 Закону положенням, згідно з яким Україна засуджує та не допускає *«використання депортації як методу державної політики»*; *«публічних закликів до депортації»*; *«будь-якої дискримінації за ознакою належності особи до депортованої групи»*. Однак всі ці формулювання не можуть бути застосовані до депортацій, які вже були вчинені у минулому. Використовуючи одночасно в положенні законопроекту слово «депортація» (що в розумінні Закону пов'язується з конкретними подіями минулого), та формулювання, які спрямовані на регулювання дій чи закликів у теперішньому та майбутньому часі («публічні заклики», «використання як методу державної політики»), фактично проектом закладаються внутрішні протиріччя у самому Законі України «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою».

2. У назві законопроекту міститься формулювання «пропагування депортації». Водночас у самому тексті проекту використовується інше формулювання, а саме – *«використання депортації як методу державної*

політики та публічних закликів до депортації». У зв'язку з цим назва законопроекту не узгоджується з його змістом.

3. Запропоноване у проекті формулювання «Україна засуджує...» притаманне актам міжнародного права (наприклад, деклараціям) або постановам, що визначають політичну позицію держави. Однак проектом пропонується закріпити це формулювання саме в законі, який відноситься до законодавчих актів внутрішнього законодавства, що мають встановлювати права і обов'язки для конкретних суб'єктів. Таким чином, при аналізі відповідної норми виникає питання, чи повинна вона підкріплюватися конкретними механізмами для реалізації.

4. Положення проекту щодо недопущення «заперечення депортації» не створює належної правової визначеності. Так як відповідно до статті 1 Закону термін «депортація» пов'язується із конкретними історичними подіями, незрозуміло про що саме йде мова: про заперечення самого факту депортації, заперечення її незаконного характеру чи заперечення історичної оцінки таких подій.

За підсумками обговорення, зважаючи на можливість врахування всіх наявних зауважень під час доопрацювання законопроекту до другого читання, Комітет ухвалив рішення:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про внесення змін до статті 3 Закону України "Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою" щодо неприпустимості виправдовування, заперечення та пропагування депортації, реєстр. № 15369 від 30.06.2026, поданий народним депутатом України Джемільєвим М. та іншими народними депутатами України, включити до порядку денного п'ятнадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання та за наслідками розгляду у першому читанні прийняти за основу.

2. Під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України співдоповідачем з цього питання визначити народного депутата України - голову Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин Задорожного Андрія Вікторовича.

Голова Комітету

А. ЗАДОРЖНИЙ

